

råde. Winther Kristensen fortæller også om, hvorledes Fynsk Mælk på forskellig måde blev »påført den nødvendige svækkelse«, så det i 1980 blev nødt til at fusionere med MD.

Bogen er altså en historie om, hvorledes MDs ekspansion igen og igen har skabt konfrontation med det øvrige mejeribrug. Først og fremmest med bymejerierne, som med halvfjerdsernes liberalisering af markedet for konsummælk, blev udsat for en meget skarp konkurrence.

Winther Kristensen søger ikke at sminke fremstillingen. Konfliktstoffets underholdningsværdi er ham på ingen måde uvelkommen; han vil gerne fortælle en god historie. Alligevel mærker man hans respekt for »skurken« – »opkomlingen«, som gjorde op med den herskende orden. Den del af mejeribrug, der ligger udenfor MD, har han ikke meget til overs for. Den repræsenterer for ham fortiden, hvor MD i hans øjne tegner fremtiden.

Jeg er på væsentlige punkter uenig med Winther Kristensen. Jeg tror således, at centraliseringsbestrebelse under alle omstændigheder ville have medført hårde konflikter – også selv om de var blevet gennemført »fra oven« med udgangspunkt i brancheorganisationen, som det er sket i andre sektorer. Og jeg tvivler stærkt på, at MD skulle have monopol på fremtiden. Ingen vil formentlig bestride, at MD har nået resultater. Det behøver imidlertid ikke betyde, at den øvrige del af mejeribrug har fremtiden bag sig.

Bogens styrke ligger for mig at se i *beskrivelsen* af det konkrete begivenhedsforløb, snarere end i *analysen* af det. Heri ligger på ingen måde nogen nedvurdering: Det er et stort og nødvendigt stykke arbejde, Winther Kristensen har gjort. Selvom forfatteren skriver, at han har ønsket at se udviklingen i et ledelsesperspektiv, så er ma-

terialet åbent over for flere fortolkninger af det historiske forløb. Det er efter min opfattelse en god ting. Alligevel sidder man nok efter endt læsning med et behov for at se skoven for de mange træer – for der er mange at holde styr på, specielt hvis man ikke på forhånd har kendskab til branchen.

Villy Søgaard

Søren Mørch: *Det store bankkrak. Landmandsbankens sammenbrud 1922-23.* (Gyldendal, 1986). 416 s. 298 kr.

I noterne til sin artikel om H. N. Andersen og Ove Rode i Festskrift til Vagn Dybdahl anfører Tage Kaarsted, at der efter trykningen af artiklen er fremkommet en kommenteret udgave af bankinspektør Greens dagbøger ved Søren Mørch.

En sådan er det da også mestendels, der foreligger her, selv om forfatteren anfører, at bogen ikke fik den form, som Tage Kaarsted havde opmentret til. Af bogens godt 400 sider er vel op mod 40% bankinspektør Holmer Greens dagbog; resten handler mest om de politiske forviklinger omkring bankens krak, bl.a. – og ikke så lidt – inspireret af Socialdemokratens samtidige behandling af sagen. Hvor godset i øvrigt stammer fra er ikke helt til at vide, da forfatteren har kvittet dokumentationen og nøjes med en litteraturliste bag i bogen. Man kan gætte på, at Søren Mørch har valgt denne form for at nå ud til et bredere publikum, end han ville have kunnet med en kommenteret kildeudgave. Fagfolk havde været bedre tjent med en sådan, båret af Søren Mørchs indsigt i emnet. Den ville have været mere intensiv og rigeligt spændende endda. Selv om noget tyder på, at den forfængelige Holmer Green har pyntet på dagbogen, så den

rigtig kunne dokumentere hans mod og indsigt.

Med dagbogen som baggrund skildrer Søren Mørch Landmandsbankens opkomst og miljøet omkring den. Han fortæller om det ikke ukomplicerede forhold mellem H. N. Andersen og Emil Glückstadt og om politikeres positioner i forhold til bankens nedtur, ikke mindst handelsminister Tyge Røthel. Det er det politiske spil omkring banken, der interesserer forfatteren mere end de økonomiske forhold. Hvad disse angår er man bedre hjulpet med bankkommissionens beretning på 300 sider + 400 siders tillæg (ikke 4.000, som Mørch skriver).

Forfatteren er en misantropisk sjæl og ikke så lidt arrogant i sin sproglige stil. Har L. V. Birck monstro i sin underholdning af journalister sagt om fremtrædende personer, at de har »liget i med Landmandsbanken« (s. 295). Det forekommer usandsynligt; når bogen ikke er forsynet med noteapparat, må man stille store krav til selvdisciplinen i sin omgang med sproget. Men munden løber engang imellem på Søren Mørch; som et uskyldigt eksempel kan man spørge, hvad det kommer læserne ved i sammenhængen, hvem Albert Olsens sønner er (s. 367).

Konkluderende skal det dog siges, at denne bog bør læses af enhver, der interesserer sig for landets finanshistorie. Billedmaterialet er udmærket, og den er pænt lavet.

Til slut skal det ikke forbigås, at bogen er forsynet med et bizart forord. Her gør forfatteren opmærksom på, at han er blevet frarådet at skrive bogen; bl.a. fordi nogle har ment, det kunne blive usundt for hans helbred. Sådan noget pjat skader fagets rygte og dermed forskningsmulighederne. Selv om direktør Tage Andersen fra Den danske Bank i finans kredse går under navnet »Kolde Tage«, skal man ikke deraf

tro, han tilhører mafiaen. Bedre ville det være, om der mellem historikere og bankfolk kunne oparbejdes en tillid, der kunne føre frem til seriøse studier i bankhistorien.

Ib Gejl

Niels-Henrik Topp: *Udviklingen i de finanspolitiske ideer i Danmark 1930-45*. (Jurist- og Økonomforbundets Forlag, 1987). 437 s., 350,- kr.

I sin bog »The General Theory of Employment, Interest and Money« fra 1936 bragte J. M. Keynes sin teori til gennembrud, at kun statsstyring gennem budgettering kunne tilvejebringe en stabil økonomi og rimelig beskæftigelse. Først efter krigen fik denne teori mulighed for at slå igennem i Danmark.

Indtil da troede man grundlæggende på den frie markedsøkonomi, og den politiske indsats var rettet mod at fjerne hindringer for dens gennemslagskraft. Et problem i den forbindelse var dog nødvendigheden af en fordelingspolitik af hensyn til vanskeligt stillede grupper. Et hovedprincip bag finanspolitikken var balance på statsbudgettet og en lav statsgæld; en ekspansiv finanspolitik anså man for skadelig i det lange løb. Det længste, man burde strække sig, var i depressionstid at fremskynde arbejde, der alligevel skulle udføres. Egentlige beskæftigelsesarbejder burde skattefinansieres. Som repræsentant for en fleksibel, men klassisk finanspolitik stod Fr. Zeuthen, som 1930'erne igennem skrev adskillige artikler om arbejdsløshedsproblemet.

Under inspiration af den såkaldte Stockholm-skole, der som Keynes var tilhængere af en funktionel finanspolitik, arbejdede dog også danske økonomer med sådanne tanker. De mest fremtrædende var Jens Warming og